

Platí Hippokratova přísaha i v roce 2015?

Dojde-li při příležitosti různých konferencí na problematiku lékařské etiky, často se ozve názor: „Hippokratova přísaha přece už stejně dávno neplatí“. Rozvine-li se poté debata na uvedené téma, okamžitě je zjevné, že mnozí nemají naprosto žádné tušení o obsahu, natož o poselství tohoto vzácného textu (jsou si však jisti jeho neplatností). Nevědí, že tehdy šlo (a stejně tak by mělo jít i dnes) o přijetí v ní vyjádřeného doslova posvátného poslání, s nímž se ztotožnil každý dříve, než vůbec mohl začít povolání vykonávat. Budoucí lékař si musel být vědom toho, že lékařství je především závazkem mravním. Přisahající si brali za svědky bohy pohanské, později v kontextu různých monoteistických náboženství Boha samotného.

V době, kdy jsem měla možnost „učit“ lékařskou etiku na LF MU, jsem přísahám věnovala mimořádnou pozornost. Zjistila jsem totiž brzy po nástupu do této funkce, bezprostředně po jedné z promócí, velmi zvláštní skutečnost. Po vyslechnutí promo-torova projevu (v jazyce latinském), jehož obsahem bylo zpřítomnění onoho dávného závazku, se studenti dotýkali insignií a každý jednotlivě a zřetelně pronášel naučená slova „spondeo ac polliceor“ (zavazuji se a slibuji). Na můj dotaz, co vlastně slibovali, odpovídali: „Jak to máme vědět, vždyť to vše bylo řečeno latinsky“. Tato scéna by se jistě dala nazvat etickou parodií.

Je svrchovaně žádoucí uvědomit si, že moderní promoční texty přísah sice vypustily dimenzi vertikální, avšak ani zdaleka ne onen hippokratovský étos. Některé věty dokonce téměř doslova kopírují anebo alespoň zrcadlí původní text („zachováte svůj život a své umění čisté a bezúhonné“, „při každém jednání se zdravým a nemocným budete mít na mysli jen dobro člověka“, „to, co uvidíte v životě lidí nebo uslyšíte při výkonu svého povolání, nebudete rozšiřovat a utajíte před nepovolanými“ apod.).

Domnívám se, že je velice důležité přísahu Hippokratovu s důrazem připomínat a uvědomovat si plně nejen závazek, ale i poctu, stvrzovanou oním „spondeo ac polliceor“. Každý by měl denně pracovat na sobě samém, aby byl této pocty hoden. Vždyť přece nejdůležitější věta celé přísahy zní: „V čistotě a v posvátnosti budu střežit svůj život a své umění“. Dnes totiž jsou za nejvyšší hodnoty považovány mládí, zdraví, krása, výkon, úspěch a bohatství a současně začíná převládat morální relativismus, v němž každý má právo na svůj názor a na svou pravdu. Jak mohou v této atmosféře obhájit svou hodnotu lidé těžce nemocní, lidé umírající, lidé různým způsobem postižení, a proto nevýkonní, lidé nemyslíci anebo pod vlivem psychóz myslící jinak atd., atd. Vynořují se i významní a vlivní představitelé tzv. „bioetiky“, kteří nepřiznávají některým z těchto lidí ani status osoby a konstatují, že i řada zvířat si tento status zaslouží spíše než lidské „neosoby“. Někteří dokonce i odnímají těmto „neosobám“ právo na život a navrhuji jejich zabíjení.

Lékaři musí stát – a jistě stojí – vždy a všude na straně těch, jejichž hodnota je takto hrubě a nechutně zpochybňována. Měli by však hlasitě odsuzovat uvedené názory. Vždyť i mlčení mnohdy vede ke spoluvině (vzpomeňme na lebensunwertes Leben). Hippokratova přísaha jim může být dobrým pomocníkem v tomto kontextu.

Více informací najdete v textu „Zamyšlení nad Hippokratovou přísahou.“ – Praktický lékař, 1996; 76(9): 456–457.

Marta Munzarová